

FYRSTU BÝRÁÐS- POLITIKARAR Í HAVN VÓRU MERKISMENN

Hesa ferð verða umrøddir tríggir av teimum fimm limunum í fyrsta býarstýrinum í Havn í 1866

3. partur

Í tveimum pørtum hava vit umrøtt fyrsta borgarstjóran í Havn, A.C. Lützen. Hesa ferð verða umrøddir Enok Bærentsen, H.C. Müller og Christoffer Michael Olsen, sum allir hava havt stóran týðning í føroyska samfelagnum.

Enok Bærentsen: Oddamaður fyri jólafundinum í 1888

Enok Bærentsen (1831-1900) var limur í »borgerrepræsentation« árinum 1866-1870, 1872-1881 og 1897-1900.

Hans Jacob Debes greiðir frá, at Enok var í Danmark og lærði handilsskap. Komin aftur til Føroya í 1856 fór hann at handla í Havn.

Enok hevði handil Bringsnagøtu. Hann hann hevði eisini kafé við dansi í Gamla Danmark í Konradsbrekku. Tað kostaði 10 oyru at sleppa inn.

Tá ið Niels Winther, svágurin, legði frá sær sum fólkatingsmaður í 1857, var Enok valdur til fólkatingsmann, men H. C. Müller vann á honum longu árið eftir. Enok var lögtingsmaður í 24 ár í fleiri umföllum og varð mettur at vera leiðari hjá vinstrabólkinum í lögtinginum.

Var høvuðsrøðari á jólafundinum

Enok var innbjóðari og høvuðsrøðari á jólafundinum í 1888, sum byrjaði sjálvstýrisrørsluna.

Enok visti á, hvussu tað hevði gingið afturá við móðurmálinum. Føroyingar høvdu sjálvir ábyrgdina. Teir virdu málið ikki sum annað enn eitt gerandismál. Føroyskt átti at vera skúlamálið, eisini í undirvísingini í donskum, har miðast skuldi eftir at læra føroyingar at lesa og skriva danskt og at tala tað so nøkulunda. Danska málið kundu føroyingar ikki vera fyrri uttan. Hetta var kulturamálið, sum setti føroyingar í samband við útheimin. Prestarnir skuldu sjálvir ráða fyri, hvat mál teir talaði í kirkjuni. Eisini skuldi verið loyvt at nýta føroyskt í rættinum. Tað mátti verið lættari hjá 10-12 embætismonnum,

Enok Bærentsen (1831-1900)

sum vóru málkønir frammanundan, at lært seg føroyskt nøkulunda, enn at 11.000 føroyingar skuldu læra seg danskt so væl, at teir allir kundu tala tað.

Tann 6. januar 1889 var aftur fundur til tess at fyrireika stovnandi aðalfundin av Føroyingafelag tann 27. januar.

Nú hevði rørslan fingið andróður, tí hon varð lögð undir at vera antidonsk. Serliga var tað røðan hjá Enok Bærentsen, sum hann helt vera misskilta. Enok segði seg hava meint, at undirvísingin í donskum bygd á ta følsku trúgv, at børnini dugdu danskt. Tí vildi hann, at børnini skuldu læra bæði føroyskt og danskt fyrri at geva teimum atgongd til norðurlendskar bókmentir.

Men Enok kólnaði skjótt í hesum máli. Bert ein mánað eftir fundin noktaði hann fyrri, at hann hevði kravt føroyskt kirkjumál. Nú legði hann eisini eftir tjóðskaparrørsluni, og legði hana undir at vilja beina fyrri donskum í Føroyum. Tí kom eisini ilt millum hann og Rasmus Effersøe.

Gitt varð, at Enok kann eisini hava hugsað um framtíðina hjá sínum vónríka soni, Christian. Hann er einasti føroyingur, sum hevur verið amtmaður í Føroyum.

Bærentsens og Müller parti

Í 1895 heldur Enok, at einki má takast frá donskum, tí tað hevði ført til »andelig stagnation.«

Um aldaskiftið hevur Dimmalætting, har

Gravsteinurin hjá Enokki. Vinstrumegin liggja tveir eitt ára gamlir abbasynir, Erik og Viggo, synir Christian, einasta føroying, sum gjørdist amtmaður í Føroyum

Enok var blaðstjóri 1894-1900, hug at slaka eitt sindur í málspurninginum og heldur, at føroyingar »ikke bør tilstræbe et »enten- eller«, men »et både – og«.

Enok doyði í 1901, men hann upplivdi at síggja sonin gerast amtmann í Føroyum. Hann skrivaði til hansara: »Gennemgående er folk glade for din udnævnelse. Men der er naturligvis undtagelser.« Millum hesi undantøk var »Müller klikan«. Hetta var andstøðan hjá Enoki. Í 1899 verður sagt, at á tingi eru tveir flokkar: »Müllers parti« og »Bærentsens parti.«

Enok var abbi tann kenda fólkaflaksmannin Thorstein Petersen.

H. C. Müller: Sýslumaður og nógv annað

H. C. Müller var limur í borgaraumboðanini frá 1866 til 1872. Hann verður best lýstur við brotum úr minningarorðunum hjá Rasmus Effersøe í Føringatíðindum 6. januar 1898:

Hans Christopher Müller var føddur 2. september 1818. Tó at tað í teirri tíðini ikki var lætt hjá einum Føroying at samla sær kunnskap, bilaði ikki hjá sýslumanninum. Við sínum frálíku lærievnum og lærihuga

søkti hann sjálvur sær tann kunnskap, sum nú nógvur peningur má gjaldast fyrri.

Tað er ikki bara eiti, tá ið mann ímillum er sagt um sýslumann Müller, at um hann onga eksamen hevði, so kundi hann andøva javnsíðis við lærðar menn í øllum lutum.

Sýslumaður 20 ára gamal

Í 1839, 20 ára gamal, bleiv hann settur sýslumaður hjá pápanum, og í 1843, 25 ára gamal, varð hann útnevndur til sýslumann í Streymoy og bleiv tað til sín deyð. Í 1852 varð hann valdur til lögtingsmann og tað var hann í 28 ár. Í ríkisráðnum, landstinginum og fólkatingsinum hevur hann siti fyrri Føroyar í 30 ár. Hann var kendur sum ein trúgvur høgramaður.

Í 1869 varð hann útnevndur til post-ekspeditør í Havn. Í mong ár var hann agentur fyrri tað danska guvuskipsfelagið [DFDS], sum heldur skip til at flyta post til og frá Føroyum og Íslandi. Annars hevur hann verið settur sorenskrivari og fúti; limur av skúlastjórnini og stjóri fyrri Føroya Sparikassa.

Granskari innan fugl og grind

Umframt tað, sum er nevnt her hevur Müller granskað ymsar greinir av náttúruvísindum, sum eingin annar føroyingur. Hansara fugla- og eggssamlingar bera prógv fyrri tað. Hann hevur skrivað nógv um hetta bæði í